

Khomyn, P. (2021) Peredumovy innovatsiinoho rozvytku ekonomiky [Prerequisites for innovative development of the economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 25, no. 2, pp. 325-333. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kpiire.pdf>

ISSN 2223-3822

ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Петро ХОМИН

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

вул. Руська, 56, м. Тернопіль 46001, Україна

e-mail: p.khomyn@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-3964-6557>

Анотація: У статті акцентується увага на важливості інноваційного розвитку економіки України. Підкреслюється, що хоча апофеєм «інноваційний розвиток» стала в останні роки штампом виступів перед публікою, насправді він є лише флером, який безуспішно прикриває розрізнені заходи, які а priori не можуть забезпечити успіху в цьому напрямі. Наголошується на тому, що тільки методологічне обґрунтування можливостей інноваційного розвитку економіки може забезпечити вироблення його стратегії, позаяк нинішні розрізнені заходи комплексного успіху не забезпечили не тільки в Україні, але й у постсоціалістичних країнах загалом. На основі статистичних показників відзначається сумнівність сподівань на інноваційний розвиток економіки завдяки збільшенню обсягів виробництва окремих видів експортноорієнтованої сільськогосподарської продукції, адже це супроводжується скороченням населення, в основному сільського, навіть зникненням сільських населених пунктів. Адже власне через зосередження експорту переважно на обмеженій кількості товарів сировинної групи – аграрній продукції й недорогочінних металів, – тобто з низькою доданою вартістю, валютні надходження від яких не йдуть в ніяке порівняння з витратами на імпортовані інноваційні засоби виробництва, можливості інноваційного розвитку обмежені, позаяк решта підприємств здебільшого закуповують секонд-хенд, як от автомобілі, трактори, комбайни, металообробні станки тощо, оскільки нові для більшості з них недоступні через ціновий чинник. Указується на хибність об'єднання обліку антиподичних категорій на одному рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», що певною мірою зумовило марність розрахунків на комплексне впровадження в усі бізнес-процеси виробництва кібер-систем (цифровізація, штучний інтелект, роботизація, розвиток циркулярної економіки й зеленої енергетики, використання новітніх матеріалів) та пасивне спостереження за зростанням зносу основних засобів майже в усіх галузях матеріального виробництва, як і його статистичне коригування в бік нівелювання через крен контролю щодо достовірності звітності в бік фіскальної й через це практично його відсутність стосовно фінансової.

Підкреслюється необхідність зосередження зусиль адміністративного загалу й учених на аналітичному осмисленні проблеми інноваційного розвитку економіки з метою методологічного обґрунтування реального шляху його здійснення.

Ключові слова: деградація, економіка, інноваційний розвиток, інтелектуальні технології, нетто-кредитор.

Article history:

Received: October, 2021

1st Revision: October, 2021

Accepted: November, 2021

JEL classification:

M410

UDC:

338.439

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd2022.02.325>

Хомин П. Передумови інноваційного розвитку економіки [Електронний ресурс] / Петро Хомин // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 325-333. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kpiire.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Як зауважує академік НАН і АПН України В. Прісняков, «совкове мислення, вбите в голови ще 60 років тому сталінською матеріальною основою соціалізму, заважає владним чиновникам говорити про високі інтелектуальні технології як про стратегічний напрям» [7, с. 22], хоча апофегма «інноваційний розвиток» стала в останні роки штампом їхніх виступів перед публікою.

У зв'язку з чим наявна проблема, вирішити яку можна за умови, що замість подачі бажаного за дійсне, зусилля адміністративного загалу й учених будуть зосереджені на її аналітичному осмисленні. Саме це має першочергову наукову й практичну значимість. Адже тільки методологічне обґрунтування можливостей інноваційного розвитку економіки може забезпечити вироблення його стратегії, оскільки нинішні розрізнені заходи комплексного успіху не забезпечили не тільки в Україні, але й у постсоціалістичних країнах загалом.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Резонне попередження: «Продовження процесів деіндустріалізації загрожує нашій країні загальною деградацією економіки» [2, с. 8], більш ніж слушне, оскільки вже й зараз співвідношення експортно-імпортних операцій з продажу товарів нагадує песимістичне: при такій торгівлі невдовзі здачі давати буде нічим. Причому не тільки стосовно власне промисловості, але й аграрного сектору економіки передусім.

Адже, попри досить сумнівні в контексті інноваційного розвитку збільшення обсягів виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції й заяви кризь призму самовдоволення разом із самовихвалянням про «феноменальну успішність аграрного сектору», «скорочення населення в Україні, (котре) в основному пов'язано з його сільською частиною, зменшення якої за останні 16 років становить 2,9 млн осіб, або 18 %, що на 60 % перевищує скорочення населення міст», а «нереалізований потенціал, ... законсервований через мораторій на вільний обіг земель, ... за найпростішим розрахунками становить 43 млрд дол США наростаючим підсумком з 2004 року» [5, с. 16-17], нівелюють такі «переможні реляції».

3. Постановка завдання.

Відтак, зважаючи на те, що нерідко навіть учені не помічають гостроти проблеми деградації економіки, завданням статті є аналітичне осмислення окресленої проблеми та спроба обґрунтування дієвих заходів щодо її найскорішого вирішення.

4. Виклад основного матеріалу.

Аналітичне осмислення причин деіндустріалізації, яке не тільки загрожує нашій країні загальною деградацією економіки, але й активно просуває її в інші галузі, підштовхує до висновку, що їхнє коріння в упертому намаганні притримувалися успадкованої від СРСР гігантманії, що найбільш зримо проявилася в безуспішних потугах пролонгувати існування ракетної промисловості й будівництва гігантських літаків за лекалами військово-промислового комплексу. Знову ж таки, всупереч намаганням учених [8, с. 425-429] довести, що в цих умовах реальним може бути тільки збереження агропромислового машинобудування.

В підсумку виявилось, що в Україні ні ракет і літаків, ані тракторів і комбайнів тощо достатньо не випускають, внаслідок чого «за українським суспільством закріплюється роль донора для більш успішних постсоціалістичних країн і країн з розвинутою соціальною ринковою економікою», шляхом повернення їм валюти, отриманої за «експортовані Україною сировину і товари низького рівня переробки» [3, с. 5]. Оскільки: «Високотехнологічний експорт в Україні впродовж 2000-2018 рр. коливався в межах 3,7% – мінімум 2005 р., 8,52% – максимум 2015 р. тоді як середньосвітове значення дорівнює 17,87%» [4, с. 53, 56-57], зумовлюючи критичний стан зовнішньоекономічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1. Виробництво продукції машинобудівної галузі промисловості та співвідношення обсягів експорту й імпорту в Україні за 2010-2019 роки

Види продукції	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Трактори, тис шт	5,2	4,2	4,9	3,3	2,4	1,4
Зернозбиральні комбайни, шт	97	100	154	70	47	к
Засоби автотранспорту, тис шт	2,8	1,0	0,6	0,9	1,0	1,1
Вагони, тис шт	39,6	1,4	2,9	6,9	11,5	10,8
Металообробні станки, шт	122	46	45	–	–	–
Експорт товарів, млрд дол США	51,4	38,1	36,4	43,3	47,3	50,1
Імпорт товарів, млрд дол США	60,7	37,5	39,6	49,6	57,2	60,8

Джерело: Статистичні щорічники України за 2016-2019 рр. С. 254, 267-268, 275, 281-283, 361, 369, 376, 378, 380, 394, 395.

Практично машинобудівна промисловість України перейшла на поштучний випуск тракторів й автомобілів, ліквідувала виробництво металообробних станків і зернозбиральних комбайнів, отже, про її інноваційний розвиток доводиться тільки мріяти. При цьому нарощування обсягів експорту завдяки видобувній і почасти хімічній промисловості, головню ж окремим видам сільськогосподарської продукції, зумовило лише те, що: «Наявні статистичні дані, які характеризують динаміку системи чистого кредитування і забезпечення інституційних секторів вітчизняної економіки на основі показників зведених національних рахунків, указують на те, що чисте кредитування Україною зовнішнього світу в 1996–2013 рр. становило більш як 122 млрд дол. Це означає, що вона була нетто-кредитором – з української економіки та, відповідно, з фінансової сфери виведено такий обсяг грошей, який за сьогоднішнім курсом перевищує річний ВВП. Виведення з України за кордон коштів – це втрата реального інвестиційного ресурсу, що мав би забезпечувати інвестиційно орієнтовану модель економічного зростання» [2, с. 15].

Про інноваційний розвиток аграрного сектору згадується рідко [10], нібито тут ця проблема відсутня, хоч насправді вона постала в цій галузі економіки ще гостріше [14]. Позаяк аграрні підприємства, за виключенням хіба агрохолдингів, здебільшого закуповують секонд-хенд, як от автомобілі, трактори, комбайни тощо, оскільки нові для більшості з них недоступні через ціновий чинник. Власне із-за «моделі гіперспеціалізації, тобто зосередження експорту переважно на обмеженій кількості товарів в основному сировинної групи», позаяк «65% експорту припадає на на дві групи товарів: агропродовольчу продукцію й недорогоцінні метали. Майже третину загальнонаціонального і понад 70% агропродовольчого експорту України

забезпечують шість видів агропродовольчої продукції (кукурудза, пшениця, ячмінь, ріпак, соняшникова олія та макуха) [12, с. 64]. Тобто, це продукція з низькою доданою вартістю, валютні надходження від якої не йдуть в ніяке порівняння з витратами на імпортовані інновативні засоби виробництва.

Тому наразі мова не йде про впровадження енергоощадних технологій, крапельного зрошення в масштабах країни, що могло би бути в результаті інновацій. Практично вітчизняне рослинництво стало сировинним додатком зарубіжних фермерів, а тваринництво в Україні впродовж останніх десятиліть впевнено прямує в небуття, загрожуючи потягнути за собою весь аграрний сектор, оскільки із-за «знищення тваринництва як джерела органіки і переходу від сівозмінного до монокультурного виробництва» [6, с. 80] відбувається деградація ґрунтів й вони поступово втрачають свою родючість, загрожуючи перетворенням сільськогосподарських угідь у пустелі.

Звичайно, що розраховувати при таких результатах на «комплексне впровадження в усі бізнес-процеси виробництва кібер-систем (цифровізація, штучний інтелект, роботизація, розвиток циркулярної економіки й зеленої енергетики, використання новітніх матеріалів» [6, с. 80], на жаль, не доводиться. А лише пасивно спостерігати за зростанням зносу основних засобів майже в усіх галузях матеріального виробництва. Або ж задовольнятися його статистичним коригуванням.

Приміром, вистачило згадки: «Фізичний знос рухомого складу залізниць перевищує 90%; парк техніки конструктивно і морально застарів, оскільки основна частина вагонів та локомотивів побудована за технічними вимогами 60–70-х років минулого століття. Переважна частка суден морського транспорту має вік понад 20 років, що робить український флот неконкурентоспроможним на світовому ринку та підвищує ймовірність його витіснення з внутрішнього ринку» [1, с. 351], аби «оновлення» основних засобів групи «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» відразу стало мало не двократним.

Головно внаслідок того, що в 2015 р. тут списали майже 93% основних засобів, отже й зносу та амортизації основних засобів. Адже облік цих категорій в Україні об'єднано на одному антиподичному рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», отож ступінь зносу ступінь зносу основних засобів цієї групи знизився з 97,9 до 51,7%.

Вочевидь, таким же способом тут «виправлено» динаміку зносу основних засобів у 2017 та 2019 роках, що стало можливим через крен контролю щодо достовірності звітності в бік фіскальної й через це практично його відсутність стосовно фінансової. Чим відразу скористалися сучасні «майстри балансу», перевершивши тих, яких сто років тому мав на увазі автор цієї ідіоми – класик облікової теорії [11].

Оскільки списання з балансу об'єктів основних засобів, замість зменшення основного капіталу, що відображалося з незапам'ятних часів, адже, як резонно відзначав на початку ХХ-го ст. бухгалтер банку Лодомерії й Галичини П. Цьомпа, відомий у світі як український теоретик, котрий започаткував економетрію, однак забутий у своїй Вітчизні: «Вартість... споживаного капіталу... щезає разом зі смертю фізичного тіла цього капіталу» [13, с. 68], нині відбувається в українській обліковій практиці без жодного зв'язку між цими категоріями.

В результаті колообіг капіталу – головний детектор успішності/провальності діяльності підприємств, нехтування яким у часи етатизму стало головною причиною банкрутства т. зв. «соціалістичної економіки», – в умовах ринкових відносин для

бухгалтерів з економістами включно дістав ознаки terra incognita ще в більшій мірі. Бо якщо до 90-х років ХХ ст. в Річному звіті існували тісно пов'язані зі звітним Балансом ф. № 1, хоч із завуальованими (капітал у цій економіці вважався хіба лайливим евфемізмом) назвами таблиці «Рух коштів неподільного фонду» та «Рух коштів на капіталовкладення й капітальний ремонт». І на їхній основі можна було не тільки аналізувати цей рух, але й завдяки виокремленню розділів «Засоби й затрати на капіталовкладення й капітальний ремонт» – в активі Балансу ф. №1 і «Джерела засобів для капітальних вкладень і капітального ремонту» – в його пасиві, визначати відповідно з Марксовою формулою колообігу капіталу його складові С «основний» й V «обіговий», то нині ні про такий поділ не тільки не згадують, але й узагалі термін «імобілізація» зник із навчальної й наукової літератури. Не кажучи вже, що в небуття пішли теоретичні розрахунки оптимальних співвідношень величини основних і обігових фондів – читай капіталу.

Тому й не дивно, що нинішня практика виплодила алогічну дефініцію «капітал-мінус», заповнивши нею Баланси (Звіти про фінансовий стан) ф. № 1 підприємств, справжніх банкрутів, завуальованих додатнім значенням ефемерного показника «Зареєстрований (пайовий) капітал» у цьому ж розділі I «Власний капітал» пасиву. Всупереч алгебраїчному рівнянню, за яким сума складових $A + B = C$ завжди одно-, а не двозначна. Однак в аудиторських висновках про жодне банкрутство ніколи не згадується навіть тоді, коли додатнє А в десятки разів менше, ніж від'ємне значення С.

Більше того, амортизація тепер безслідно зникає, але вже в парі з цілком логічним списанням зносу об'єктів, які вибувають з підприємства. Тому досить, наприклад, передати їх комусь іншому, як відразу можна списати не тільки певну суму зносу основних засобів, але й анулювати тотожну йому амортизацію.

Причому при зворотній операції – оприбуткуванні вже частково (або й повністю) амортизованих об'єктів основних засобів, – відображається лише їхній знос, даючи легальну можливість постачальнику використовувати зекономлену в результаті згадуваної пільги з податку на прибуток суму для виплати дивідендів. Неспроста ж окремі підприємства мають змогу, як засвідчують опубліковані результати перевірок Державної фінансової інспекції України, здійснювати виплати одноразових премій ... 9 працівникам понад 80 тис грн кожному та 1 працівникові ... більш як 60 млн (!) грн [9, с. 29].

Покупець же, теж на законній підставі, не вимагає ніяких компенсацій, оскільки оплата придбання таких об'єктів здійснюється з урахуванням не балансової, а їхньої залишкової вартості. Попри їхній облік за повною вартістю як у продавця, так і покупця, позаяк залишкова вартість – це тільки розрахунковий показник, що не фігурує навіть у Балансі (Звіті про фінансовий стан) підприємства.

Капітал же – як в обліку, так і звітності, – справді тільки «зареєстрований» колись показник, знецінений перманентною інфляцією, а не реальна «вартість фізичного тіла цього капіталу», передусім необоротних активів, тим паче, що їхні індексації залежать здебільшого лише від волі власників підприємств. Ото й маємо казуси, коли на балансі підприємств сума необоротних активів перевищує цей капітал у десятки разів, причому перші збільшуються мало не в геометричній прогресії, а другий завмер на якійсь віртуальній позначці, перетворившись унаслідок інфляції в мізерну суму.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Зважаючи на те, що відсталість економік України й постсоціалістичних країн консервується, це загрожує їм переходом зі статусу вічно наздоганяючих у когорту саморуйнівних. І тут у контексті інновативного розвитку немає альтернативи. Як і щодо знаходження інших шляхів для його здійснення, крім пошуку джерел іноземної валюти з метою оновлення матеріально-технічної бази підприємств. Оскільки ж запозичення в МВФ надто мізерні, то розраховувати на такий спосіб вирішення окресленої в статті проблеми наївно.

Застосування інноваційних підходів до розвитку аграрного сектору економіки вимагає обґрунтування, перш за все, в екологічному аспекті. Інакше нам загрожує повторення ситуації з недалекого минулого, наприклад, щодо казеїну, раптовий зовнішній попит на який спричинив бум його виробництва на молокозаводах, але нічого, крім шкоди для екології, відтак і розвитку цих підприємств, не дав. Практично вони згаяли лише декілька років, оскільки простота технології виробництва цього продукту не вимагала технічного переоснащення молокопереробних підприємств на той момент. Втім, автор статті не претендує на безпомилність своїх тверджень. Проблеми інновативного розвитку економік України й постсоціалістичних країн є актуальними для подальших досліджень.

Author details (in English)

PREREQUISITES FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY

Petro KHOMYN

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

56 Ruska str., Ternopil, 46001, Ukraine

e-mail: p.khomyn@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-3964-6557>

Abstract. *The article focuses on the importance of innovative development of Ukraine's economy. It is emphasized that although the apopheme "innovative development" has become a stamp of public speaking in recent years, in reality it is only a flair that unsuccessfully covers disparate activities that a priori can not ensure success in this direction. It is emphasized that only a methodological substantiation of the possibilities of innovative economic development can ensure the development of its strategy, as the current disparate measures have not provided comprehensive success not only in Ukraine but also in post-socialist countries in general. On the basis of statistical indicators, there are doubts about the hopes for innovative economic development due to increased production of certain types of export-oriented agricultural products, as this is accompanied by population decline, mainly rural, and even the disappearance of rural settlements. After all, due to the concentration of exports mainly on a limited number of commodities - agricultural products and base metals - ie with low added value, foreign exchange earnings from which do not compare with the cost of imported innovative means of production, opportunities for innovative development are limited, as other companies mostly buy second-hand cars, such as cars, tractors, combines, metalworking machines, etc., as new ones are not available to most of them due to the price factor. The error of combining the accounting of antipodic categories on one account 13 "Depreciation (amortization) of non-current assets" is indicated, which to some extent led to the futility of calculations for the integrated implementation of cyber systems in all business processes (digitalization, artificial intelligence, robotics, development of circular economy and green energy, the use of new materials and passive monitoring of the growth of depreciation of fixed assets in almost all sectors of material production, as well as its statistical adjustment in the direction of leveling due to the roll of control over the reliability of reporting towards fiscal and the need to focus the efforts of the*

administrative community and scientists on the analytical understanding of the problem of innovative economic development in order to methodologically substantiate the real way of its implementation.

Key words: degradation; economy; innovative development; intelligent technologies; net lender.

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kpiire.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Khomyn, P. (2021) Peredumovy innovatsiinoho rozvytku ekonomiky [Prerequisites for innovative development of the economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 25, no. 2, pp. 325-333. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kpiire.pdf>

Використана література:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». К.: НІСД, 2016. 688 с.
2. Геєць В. М. Подолання квазіринковості – шлях до інвестиційно орієнтованої моделі економічного зростання. *Економіка України*, 2015. № 6. С. 4-17.
3. Геєць В. М. Економічну практику – на наукове підґрунтя. *Економіка України*, 2018, № 10. С. 3-9.
4. Кушніренко О. М. Промисловість України перед викликами індустрії 4.0: оцінка обмежень і завдання політики. *Економіка України*, 2020. № 5. С.53-71. DOI: [10.15407/economyukr.2020.05.053](https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.05.053)
5. Мартинюк М. П. Ринок земель сільськогосподарського призначення в Україні: стан та перспективи запровадження. *Економіка АПК*, 2017. № 3. С. 15-21.
6. Молдаван Л. В., Шубравська О. В. Інвестиційні пріоритети у сфері розвитку агропромислового виробництва України та механізми їх реалізації. *Економіка України*, 2015. № 4. С. 78-87.
7. Прісняков В. Людинолітак – або незайві завдання для українських психологів. *Дзеркало тижня*, 2007. № 35 (664). С. 22.
8. Ткаченко А. Н., Алексеев А. А., Илларионов В. В. и др. Феномен Украины: реформы 1991-2004 гг. К., 2004. 602 с.
9. Фінансовий контроль, 2012, № 2.
10. Хомин П. Я. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки в контексті його стратегій. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького*. Том 12, № 1 (43). Львів, 2010. С. 599-604.
11. Шерр И. Бухгалтерия и баланс. М.: Экономическая жизнь. М., 1926. 575 с.
12. Шубравська О. В. Спеціалізація агропродовольчого експорту України: тенденції, драйвери, перспективи. *Економіка України*, 2021. № 4. С. 51-67. DOI: [10.15407/economyukr.2021.04.051](https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.04.051)

13. Ciompa P. Crundrisse einer Oekonometrie und die auf der Nationalökonomie aufgebaute natürliche Theori der Buchhaltung. Lemberg: Verlag des Handelsstulvereines, 1910.
14. Khomyn P. Krytyczny stan sektora rolnego i sposoby jego przewycięzenia. Roczniki ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, 2015. № 8. S. 259-275.

References

1. Analitychna dopovid do Shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche Ukrainy v 2016 rotsi» [Analytical report on the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the internal and external situation of Ukraine in 2016"] (2016). K.: NISD, 688 p.
2. Heiets, V. M. (2015) Podolannia kvazirynekovosti – shliakh do investytsiino oriietovanoi modeli ekonomichnoho zrostantia [Overcoming quasi-marketism is the way to an investment-oriented model of economic growth]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6, pp. 4-17.
3. Heiets, V. M. (2018) Ekonomichnu praktyku – na naukove pidgruntia [Economic practice - on a scientific basis]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10. pp. 3-9.
4. Kushnirenko, O. M. (2020) Promyslovisht Ukrainy pered vyklykamy industrii 4.0: otsinka obmezhen i zavdannia polityky [Industry of Ukraine before the challenges of Industry 4.0: assessment of limitations and policy challenges]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5, pp. 53-71. DOI: [10.15407/economyukr.2020.05.053](https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.05.053)
5. Martyniuk, M. P. (2017) Rynok zemel silskohospodarskoho pryznachennia v Ukraini: stan ta perspektyvy zaprovadzhennia [Market of agricultural land in Ukraine: status and prospects of implementation]. *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 15-21.
6. Moldavan, L. V., Shubravska O. V. (2015) Investytsiini priorytety u sferi rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy ta mekhanizmy yikh realizatsii [Investment priorities in the field of development of agro-industrial production of Ukraine and mechanisms of their implementation]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4, pp. 78-87.
7. Prisiakov, V. (2007) Liudynolitak – abo nezaivi zavdannia dlia ukrainskykh psykholohiv [The drone - or unnecessary tasks for Ukrainian psychologists]. *Dzerkalo tyzhnia*, no. 35 (664), P. 22.
8. Tkachenko, A. N., Alekseev, A. A., Yllaryonov, V. V. etc. (2004) Fenomen Ukrainy: reformy 1991-2004 hh. [Phenomenon of Ukraine: reforms 1991-2004.]. K., 602 p.
9. Finansovyi kontrol (2012), no. 2.
10. Khomyn, P. Ya. (2010) Innovatsiinyi rozvytok ahrarynnoho sektoru ekonomiky v konteksti yoho stratehii [Innovative development of the agricultural sector of the economy in the context of its strategies]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii im. S. Z. Hzhyskoho*. Vol. 12, no. 1 (43). Lviv, pp. 599-604.
11. Sherr, Y. (1926) Bukhhalteriya i balans [Accounting and balance]. M.: Jekonomycheskaia zhyzn, 575 p.
12. Shubravska, O. V. (2021) Spetsializatsiia ahroprodovolchoho eksportu Ukrainy: tendentsii, draivery, perspektyvy [Specialization of agri-food exports of Ukraine: trends, drivers, prospects]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4, pp. 51-67. DOI: [10.15407/economyukr.2021.04.051](https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.04.051)

13. Ciompa, P. (1910) Crundrissse einer Oekonometrie und die auf der Nationalökonomie aufgebaute natürliche Theori der Buchhaltung. Lemberg: Verlag des Handelsstulvereines.
14. Khomyn, P. (2015) Krytyczny stan sektora rolnego i sposoby jego przewycięzenia. Roczniki ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy. no. 8, pp. 259-275.

© 2021 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
You are free to:
Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
Under the following terms:
Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
No additional restrictions
You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

